

УДК 81'255, 4:821.11
DOI: <https://doi.org/10.17721/if.54.23.5>

Оксана ПРИГОДІЙ, д-р філософії, асист.
ORCID ID: 0009-0002-6216-7642
e-mail: oksana.prygodii@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МЕТАФОРИ ВОГНЮ, ВОДИ, ЗЕМЛІ ТА ПОВІТРЯ ЯК СКЛАДНИКИ КОНЦЕПТУ ПРИРОДА В АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРІВ ТАРАСА ПРОХАСЬКА, КОСТЯ МОСКАЛЬЦЯ ТА МАРІЇ МАТІОС

Вступ. Метафори обрамлюють художній твір, надаючи унікального забарвлення та гармонізуючи увесь образний кістяк. Отже, інтерпретація метафоричних висловів є першочерговою під час аналізу концептуальних ознак концепту.

Методи. Використовуються методи лінгвістичного, літературознавчого та перекладознавчого зіставного аналізу. Застосовується теорія концептуальної метафори.

Результати. Досліджується відображення метафор вогню, води, землі та повітря, які є компонентами концепту ПРИРОДА в англомовних перекладах творів геніїв пера, власне Тараса Прохаська "Спалене літо", "НепрОсті", Костя Москальця "Вечірній мед" (1 ч.) і Марії Матіос "Мама Маріца, дружина Христофора Колумба", "Майже ніколи не навпаки". Переклади виконані Ольгою Рудакевич, Вільямом Блекером, Марком Андрейчиком і Яриною Якуб'як, Павлом Онуфриком, Юрієм Ткачем. Концепт ПРИРОДА, куди входять першостихії вогню, води, землі та повітря висвітлені як одні з ключових концептів української лінгвокультури.

Висновки. При транслюванні концепту ПРИРОДА, де вогняна стихія є рясною та яскравою, перекладачі здебільшого відображають метафори прийомом реметафоризації, тобто підбором метафоричного відповідника в мові перекладу, описовим перекладом, часом із втратою значення змісту метафори. Концептуальна ознака "вода" відображається крізь призму метафори в перекладі прийомом реметафоризації, використанням додавання й описовим перекладом. Частовживаним прийомом під час передавання метафор, які позначають концептуальну ознаку "землі" є прийом реметафоризації, а метафори, дотичні до концептуальної ознаки "повітря" здебільшого також відтворюються прийомом реметафоризації та описовим перекладом.

Ключові слова: концепт, переклад, метафора, вогонь, вода, земля, повітря.

Вступ

Метафори відіграють важливу роль під час аналізу концептуальної та мовної картин світу, адже вони містять велику кількість оцінних компонентів і є невід'ємними при інтерпретації художнього твору. Метафори обрамлюють художній твір, надаючи унікального забарвлення та гармонізуючи увесь образний кістяк. Отже, інтерпретація метафоричних висловів є першочерговою під час аналізу концептуальних ознак концепту. У нашій розвідці ми фокусуємо нашу увагу на метафорах, які позначають чотири першостихії, а саме: вогонь, воду, землю та повітря у творах таких видатних українських митців слова: Тараса Прохаська ("Спалене літо", "НепрОсті"), Костя Москальця ("Вечірній мед") і Марії Матіос ("Мама Маріца, дружина Христофора Колумба", "Майже ніколи не навпаки") і їхніх перекладів англійською мовою, виконані Ольгою Рудакевич, Вільямом Блекером, Марком Андрейчиком і Яриною Якуб'як, Павлом Онуфриком, Юрієм Ткачем.

Метою статті є опрацювання структурної будови в оригіналі та перекладі метафоричного образу художнього твору та напрацювання моделі відтворення метафор, за допомогою якої перекладач зможе забезпечити адекватний переклад образності першотвору.

Огляд літератури. О. А. Ясинецька наголошує у статті "Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу", що "відтворення смислу, а не значення, є необхідною умовою перекладу метафор" (Ясинецька, 2010, с. 96).

Про роль метафори та інтерес до її вивчення пише С. А. Остапенко в статті "Особливості відтворення метафори у процесі художнього перекладу (на матеріалі роману Ф. Скотта Фіцджеральда "Ніч ніжна)": "метафора як мовне та мовленнєве явище, безсумнівно, викликає великий теоретичний і практичний інтерес. Вивчення природи метафоричного переносу, аналіз багатопланових мовних зміщень, які він спричиняє, розгляд залеж-

ності метафори від її синтагматичних і парадигматичних зв'язків допомагає проникнути у складну систему лексики, побачити приховані в ній безмежні можливості утворення нових лексичних одиниць, розкрити динаміку семантичних відносин всередині лексичної системи даного синхронного зрізу" (Остапенко, 2016, с. 259).

Щодо труднощів перекладу авторської метафори Л. В. Коломієць у статті "Способи перекладу Михайлом Найданом авторських метафор Павла Тичини" зазначає: "...проблема перекладу авторської метафори є центральною проблемою художнього перекладу. Метафора – серцевина поетичного образу, образності мови взагалі. Авторська метафора – її оригінальність, неповторність і влучність – ключ до успіху мистецького твору" (Коломієць, 2010, с. 159).

Методи

П. Ньюмарк вирізняє такі способи/методи перекладу метафори: "1) збереження образу у мові перекладу; 2) заміну образу мови джерела стандартним образом мови перекладу, який не суперечить культурі мови перекладу; 3) відтворення метафори за допомогою образного порівняння зі збереженням образу (але з можливою зміною експресії); 4) переклад метафори (або образного порівняння) за допомогою образного порівняння (або інколи метафори) із тлумаченням значення (це сприяє розумінню, але може призвести до втрати експресивності висловлювання); 5) відтворення семантики метафори описово (може застосовуватися, якщо метафора нечітка і її збереження є недоречним, хоча певні аспекти настанови висловлювання можуть втратитися); 6) пропущення метафори, якщо вона є надлишковою (необов'язковою); 7) збереження метафори з конкретизацією значення з метою підсилити образ" (Newmark, 1981, с. 87–91). Така класифікація дозволяє більш глибоко простежити оцінну функцію метафори на основі запропонованих способів відтворення метафори в художніх творах.

Результати

У творі "Спалене літо" Тараса Прохаська концептуальною ознакою "вогонь" представлена різноманітними метафоричними конструкціями. Цілісний метафоричний образ відчуття розлуки з коханою ми можемо спостерігати в такому прикладі:

"...але яскраво уявляєш собі **хмари диму, що шарпають темряву розвіяними іскрами**, і попів, цілі гірки попелу, який ще довго зберігає форму листя" (Прохасько, 2011, с. 5).

"...though in your mind you have a vivid image of the **billowing smoke pushing the darkness around with scattering sparks**" (Prokhasko, 2018, с. 304).

Як бачимо, образна метафора оригінального тексту **хмари диму шарпають темряву розвіяними іскрами** – the billowing smoke pushing the darkness around with scattering sparks відтворена шляхом реметафоризації, а значить, що метафора першотвору збережена та адекватно відображена в перекладі.

Ще один приклад вдалого відтворення метафори на позначення концептуальної ознаки "вогонь" знаходимо в повісті "Мама Маріца, дружина Христофора Колумба" Марії Матіос:

"Хлопчик із каламутним поглядом і постійною легкою усмішкою в кутиках губ не дуже твердо намагався чеберяти худенькими ніжками, та уста йому були запечатані для слів: приступними для малюка залишалися хіба що невизначні вигуки піврічної дитини – **й гаряча кров відчаю й розпуки дедалі частіше заливала Маріцин мозок**" (Матіос, 2008, с. 3).

"The little boy with the dull gaze and a continual slight smile in the corners of his lips did try unsteadily to patter about on his thin legs, but his lips seemed to be permanently sealed: all he could manage were the babbling sounds of a six-month-old baby – **and the hot blood of despondency and despair began to fill Marica's mind ever more often**" (Matios, 2011a, с. 90).

У цьому реченні бачимо невимовний біль матері, яка споглядає захворювання сина та відчуває безвихідь ситуації. Маріца залишається один на один із недугою; важливо зазначити, що вона не покладає рук та бореться за здоров'я сина всіма силами. Метафора оригіналу **гаряча кров відчаю й розпуки дедалі частіше заливала Маріцин мозок** – and the hot blood of despondency and despair began to fill Marica's mind ever more often, що апелює до вогняної стихії, відтворена адекватно шляхом реметафоризації зі збереженням смислового та емоційного навантаження. Також показовим є використання в тексті перекладу алітерації **despondency and despair**, яка виступає ампліфікатором почуттів і підсилює шквал емоцій, відображаючи інтенції авторки твору.

Концептуальна ознака "вогонь", що входить до складу ядерного концепту ПРИРОДА, втілюється багатьма лексем-дериватів. Прояв метафори вогню та все, що пов'язане з ним, а саме вогняна пристрасть, влучно проілюстрований у такому прикладі:

"Він чув тільки свою **здорову природу і шукав її виходу**" (Матіос, 2008, с. 6)

"He sensed only the **call of his carnal desires and sought an outlet**" (Matios, 2011a, с. 101).

У цьому реченні спостерігаємо вживання свіжої вогняної метафори, яка виступає алегорією вогняної пристрасті молодого хлопця до дівчини та вербалізуються через жагу до близькості: **здорову природу і шукав її виходу** – the call of his carnal desires and sought an outlet. Можна побачити з цього прикладу, що перекладач звертається до контекстуальної заміни з додаванням еле-

менту the call, що лише підсилює вплив на читача із відображенням жагучих почуттів, спільних за природою із вогнем. Словосполучення першоджерела **здоровою природою** перетворюється на the call of his carnal desires, де прикметник carnal означає "тілесний, плотський, хтивий", а іменник desire – "прагнення, пристрасть, жадібність", відтак, маємо блискуче відтворення концептуальної ознаки "вогонь" периферійної зони концепту ПРИРОДА в перекладеному тексті.

Приклад стертої метафори, яка використовується під час змалювання вогню почуттів, бачимо в реченні:

"Мелодії були такі, що мороз ішов щоразу поза шкірою і **вогонь розливався в жилах**..." (Матіос, 2008, с. 7)

"The melodies brought goose bumps to her skin and **fire filled her veins** ..." (Matios, 2011a, с. 109).

У цьому рядку можна спостерігати концептуальну ознаку "вогонь", яка передана стертою метафорою оригіналу **вогонь розливався в жилах** – fire filled her veins. Бачимо, що перекладач вирішує підібрати англійський аналог задля відображення спектра почуттів і відтворення фізичної напруги в художньому творі, що є поки що адекватним.

Ще один приклад відображення метафори, дотичної до концептуальної ознаки "вогонь" у романі "Вечірній мед" Костя Москальця, бачимо нижче:

"Були часи, коли хворіла душа і печальні пахощі **прив'ялої трави та диму від спаленого листя заповнювали всі шпарини свідомості**, і вже не можна було споглядати через ті **шпарки ясного сьйва вічності**, у якій я – вільний, а ця воля подібна до сніжинки, яка вічно є сніжинкою, але ніколи не повторюється в своїй формі..." (Москалець, 2009, с. 8).

"There was a time when the soul was ailing and the sorrowful fragrance of **withered grass and smoke from burning leaves filled every crevice of consciousness**, and it was no longer possible to peek through the **cracks of the bright sheen of eternity**, in which I am free, and this freedom resembles the snowflake that is forever a snowflake but whose form is never duplicated..." (Moskalets, 2011, с. 8).

У цьому уривку спостерігаємо філософські роздуми наратора щодо круговороту подій навколо нього, дорослішання та долання перешкод на шляху до успіху. Вогняна метафора, де фокальними елементами постають лексеми **дим і спалення**, відтворені в тексті перекладу метафорою, про що свідчить вживання англійського відповідника: **прив'ялої трави та диму від спаленого листя заповнювали всі шпарини свідомості** – withered grass and smoke from burning leaves filled every crevice of consciousness. Таке рішення перекладачів є вмотивованим і зберігає експресивність і метафоричність положення першотвору.

А в другій частині уривку спостерігаємо буквальный переклад під час відображення метафори із вогняними лексемами-дериватами **ясність і сьйво: шпарки ясного сьйва вічності** – the cracks of the bright sheen of eternity. Такий вибір перекладачів є цілком виправданим, оскільки гармонійно вписується в глибинний пласт роману та передає образну систему художнього твору.

Одним із яскравих відгалужень площини концептуальної ознаки "вогонь" є використання лексеми **блискавка**:

"...голос соловейка пролунав на весь ліс, **чорно-срібною блискавкою розпанахав ніч і відчуження**;" (Москалець, 2009, с. 18).

"...a nightingale's voice echoed through the forest, **shredding the night and alienation in a flash of black-silver lightning**;" (Moskalets, 2011, с. 18).

У цьому реченні бачимо концептуальну ознаку "вогонь", яка представлена сусідньою лексемою всього полум'яного, сяючого та іскристого – *блискавка*: *чорно-срібною блискавкою розпанахав ніч і відчуження – shredding the night and alienation in a flash of black-silver lightning*. Перекладачі використовують прийом реметафоризації, відтворюючи метафору оригіналу метафорою в перекладі. Водночас інтерпретатори вирішують додати ідіому *in a flash* задля підсилення ефекту швидкості та швидкоплинності процесу, описаного в романі. Загалом переклад є адекватним і зберігає конотацію вихідного повідомлення.

Приклад вживання лексичної одиниці *грім* як складника концептуальної ознаки "вогонь" ядерного концепту ПРИРОДА знаходимо в уривку:

"...голос соловейка зрушив тяжкі маси неблагополучного часу і задушливо тісного простору; вони щосили торохнулися один об одного і **викресали небувалий грім світанкового року** ..." (Москалець, 2009, с. 18).

"...the nightingale's voice baffled the heavy masses of frustrated time and the suffocatingly tight space; they slammed against each other and **ignited an unprecedented thunder of sunrise rock music** ..." (Moskalets, 2011, с. 18).

У цьому реченні можна спостерігати концептуальну ознаку "вогонь", яка втілюється завдяки лексемам *викресати грім*: *викресали небувалий грім світанкового року – ignited an unprecedented thunder of sunrise rock music*, що адекватно відображені еквівалентами англійської мови в перекладі та влучно передають атмосферу та "роковість" першотвору.

Ще один приклад реалізації концептуальної ознаки "вогонь", яка проявляється шляхом вживання дієслова *облікати*, подано нижче:

"**Раптом його облекло те саме відчуття, що виникало завжди, коли хтось несподівано швидко і тихо підбігає ззаду**" (Прохасько, 2015, с. 130).

"**Suddenly he was seized by the feeling he always had when someone unexpectedly, quickly, and quietly ran up behind him**" (Prokhasko, 2011, с. 95).

Спостерігаємо метафору в тексті оригіналу *раптом його облекло те саме відчуття – suddenly he was seized by the feeling*, яка в перекладі відтворена за допомогою пошуку еквівалентних відповідників. Зазначимо, що дієслово *to seize*, яке обирає перекладач, дещо знижує градус першотвору, адже письменник використовує вогняну стихію задля передачі пекучості відчуттів. Однак такий вибір перекладача можна розтлумачити так: дієслово *to seize*, хоч і не входить до польової моделі вогню, але також вміщує такі значення, як *"стискувати, захвачувати, спіймати"*, які імпліцитно відповідають меті автора. Отже, переклад є адекватним, хоч і з невеликим відхиленням від образності повідомлення первинного тексту.

Лексема *жар* є яскравим відгалуженням при відображенні концептуальної ознаки "вогонь" як периферійної зони концепту ПРИРОДА:

"**Ні-ні, вона говорить не словами: хустка передає свій жар через Мариньчині долоні**" (Матіос, 2018, с. 130).

"No-no, not through words: **the shawl passed on its ardour through Marynka's palms**" (Matios, 2012, с. 134).

Під час відображення концептуальної ознаки "вогонь" у цьому реченні можна спостерігати метафору *хустка передає свій жар через Мариньчині долоні – the shawl passed on its ardour through Marynka's palms*, яка відображена у перекладі так само метафорою та чітко передає жагучість почуттів персонажа. Таке рішення

перекладача є адекватним і забезпечує збереження смислового навантаження.

Емоційний вплив почуттів є важливим елементом романів Марії Матіос. Часом напруження емоцій змальовуються за допомогою природних явищ, які суголосні подіям у творах. Наприклад, наступне речення з роману "Майже ніколи не навпаки" відображає глибину почуттів дівчини Мариньки до Кирила:

"**Там, де ще недавно попеліло її серце коло Кирилового**" (Матіос, 2018, с. 135)

"**There, where until recently her heart had been turning to ash next to Kyrylo's**" (Matios, 2012, с. 139).

У цьому рядку метафора *попеліло її серце – her heart had been turning to ash* відтворено фразеологізмом англійської мови, у якому лексема вогню, а саме його дериват *попіл*, адекватно відображає образність оригіналу та повноцінно передає ностальгічність ситуації.

Вода є одним із центральних образів у лінгвокультурах багатьох народів світу. В оповіданні "Спалене літо" Т. Прохаська *вода* є невичерпним резервуаром образів і помічником під час зображення унікального розуміння світобудови головним персонажем. Не дивно, що істотна кількість метафоричних засобів утворює семантичне поле водної стихії, наприклад:

"**Я тримаю в кишені одну з її сигарет ще із залитого водою авта**" (Прохасько, 2011, с. 5).

"**In my pocket I've kept one of her cigarettes from back when sheets of rain had streamed down the car**" (Prokhasko, 2018, с. 304).

У цьому уривку бачимо концептуальну ознаку "вода", яка втілюється метафоричною конструкцією в тексті перекладу: *залитого водою авта – sheets of rain had streamed down the car*, у якій спостерігаємо додавання лексеми *sheets of rain*, яка підтримує образність і підсилює почуття мінливості персонажів. Таке рішення перекладача є вмотивованим і рівноцінним для збереження гармонійного ритму першотвору.

Роман "Вечірній мед" Костя Москальця сповнений філософських роздумів про вічність життя, кохання, пошуки свободи та правди. Один із таких уривків вербалізує концептуальну ознаку "вода":

"...ось істинний образ цієї юної і архаїчної вічності: **вода, яка кристалізується у чарівну й неповторну форму самоті на верховинах духу, де холод і розріджене повітря, а потім, спустившись сюди, знову стає водою, каламутною водою повені...**" (Москалець, 2009, с. 8).

"... this is the true picture of this young and archaic eternity: **water that crystallizes into the enchanting and unrepeatable form of self-essence at the peaks of the spirit, where it is cold and the air is thin, but later, having descended here, once again becomes water, the turbid water of a flood...**" (Moskalets, 2011, с. 8).

У цьому прикладі метафора тексту оригіналу *вода, яка кристалізується в чарівну й неповторну форму самоті на верховинах духу*, відображена метафорою англійської мови зі збереженням конотації вихідного повідомлення – *water that crystallizes into the enchanting and unrepeatable form of self-essence at the peaks of the spirit*. Перекладачі вправно транслюють філософську суть першотвору та підхоплюють імпліцитну мету письменника.

Приклад відображення метафори на позначення *води* знаходимо в таких рядках:

"**Там є море солов'їв, там світлячки і мавки, там джерела шумують ромом і бренді, а грубенські ведмедики у фраках розносять льоди й чоколаду на срібних тацях, їдемо!**" (Москалець, 2009, с. 16).

"There's a whole bunch of nightingales there, and fireflies and water nymphs, **the spring waters bubble over with rum and brandy there**, and pudgy little bears wearing tuxedos serve ice cream and chocolate on silver platters – let's go!" said Andrusia" (Moskalets, 2011, c. 16).

У цьому уривку спостерігаємо метафору води, складовою ядерного концепту ПРИРОДА, що представлена лексемою джерела: *там джерела шумують ромом і бренді – the spring waters bubble over with rum and brandy there*, яка відображена метафоричним відповідником у тексті перекладу. Водночас важливо відзначити відтворення англійською мовою ономапопеї – звуконаслідування шумуючих джерел – *the spring waters bubble over*. Такий вибір перекладачів є адекватним і підтримує "куражну" атмосферу художнього твору.

Ще один приклад відображення водної метафори у прозі сучасних українських письменників знаходимо в повісті "Мама Маріца, дружина Христофора Колумба" Марії Матіос:

"Перерізане навпіл мілковою й негаласливою річкою, містечко скидалося на екзотичного пташка із широко розкинутими крилами **над блискучою гладдю води**" (Матіос, 2008, с. 1).

"Cut in two by a shallow, quiet river, it had the appearance of a strange bird with outstretched wings **hovering over the shiny calmness of the waters**" (Matios, 2011a, c. 78).

У зазначеному вище реченні спостерігаємо концептуальну ознаку "вода", яка відображена метафорою в тексті перекладу, а значить реметафоризацією *над блискучою гладдю води – hovering over the shiny calmness of the waters*, що є адекватним і влучним для підтримання образності та художньої рівноваги твору.

Метафору, елементи якої співвідносяться один з одним, знаходимо далі:

"**Гаряча кров землі, розлита в жилах знаменитих артистів, прискорювала кров у жилах тим, хто насолоджувався філігранною роботою тіла її земляків у шаленому темпі «молдовеняски» чи «жоку»**" (Матіос, 2008, с. 1).

"**The hot blood of her land, coursing through the veins of her greatest artistes, quickened the pulse of those who took delight in filigree of her compatriots' bodies as they performed the furious moldoveneasca or zhok dances**" (Matios, 2011a, c. 79).

Метафора, що входить до кластеру концептуальної ознаки "вода" ядерного концепту ПРИРОДА: *гаряча кров землі, розлита в жилах знаменитих артистів, прискорювала кров у жилах – the hot blood of her land, coursing through the veins of her greatest artistes, quickened the pulse*, відображена в перекладеному тексті відповідником англійської мови. Це речення містить два фокуси, власне, перша частина: *гаряча кров землі, розлита в жилах знаменитих артистів*, яку складають два номінативи води – *гаряча кров землі* і *розлита в жилах* – і друга частина: *прискорювати кров у жилах*. Переклад є адекватним, інтерпретатор майстерно відтворює образне наповнення твору, разом з тим описує відчуття молододі дівчини, яка за покликом кохання залишає свою домівку та Батьківщину та їде до іншої країни.

Ще один приклад передавання авторських міркувань і задумів за допомогою метафори води бачимо в уривку:

"Однаке з роками збільшувалася кількість поглинутої мови, з'явилася мовна залежність, і ми незчулися, як **одного чарівного дня перетворилися на глибоко мовних риб під океанською товщею названого світу**" (Москалець, 2009, с. 25).

"However, with time, the amount of language that had been swallowed increased, a dependence on language emerged and we didn't even notice **when one fine day we transformed into deeply verbal fish stuck in the depths of that ocean known as the signified world**" (Moskalets, 2011, c. 25).

У цьому реченні спостерігаємо, що концептуальна ознака "вода" представлена таким метафоричним тлом: *як одного чарівного дня перетворилися на глибоко мовних риб під океанською товщею названого світу – when one fine day we transformed into deeply verbal fish stuck in the depths of that ocean known as the signified world*; у тексті перекладу вона відображена шляхом додавання лексем задля транслювання глибинного меседжу автора. Таке рішення перекладачів є вмотивованим і підтримує світоглядні орієнтири персонажів роману.

Цікавою є метафора, яка представлена дериватом дощ, в оповіданні "Спалене літо" Т. Прохаська:

"**Дощ, зовсім не літній, а дрібновітрянний, закінчиться, здається, вже восени**" (Прохасько, 2011, с. 1).

"**It seems the totally unsummer like rain, a spray of wet wind, will not cease before autumn**" (Prokhasko, 2018, c. 301).

У цьому уривку бачимо метафору дощу, яка входить до польової моделі концептуальної ознаки "вода": *дощ, зовсім не літній, а дрібновітрянний – it seems the totally unsummerlike rain, a spray of wet win*, у тексті перекладу вона відображена описово. Таке рішення перекладача є адекватним і цілком відтворює атмосферу нетипового літнього дощу, який є вісником скорішої осені.

Іній як один із дериватів концептуальної ознаки "вода" є смисловим центром метафори в такому реченні:

"**Тридцятиградусний липневий мороз ошпарив шкіру, волосся стало дибки і негайно вкрилося пухнастими голочками інею ...**" (Москалець, 2009, с. 30).

"**The minus-thirty-degree July chill scorched his skin, his hair stood up and immediately became covered with puffy needles of hoarfrost ...**" (Moskalets, 2011, c. 25).

У цьому реченні спостерігаємо концептуальну ознаку "вода", яка реалізується метафорою із застосуванням лексеми іній: *вкрилося пухнастими голочками інею – became covered with puffy needles of hoarfrost*, що відтворена реметафоризацією в тексті перекладу. Таке рішення перекладачів є адекватним, оскільки метафора в перекладі повноцінно передає відчуття персонажа та створює незабутню картину контрастів пейзажу.

Приклад вживання метафори на позначення концептуальної ознаки "земля", що входить до ядерного концепту ПРИРОДА, знаходимо в романі "Москалиця" Марії Матіос:

"**Вечорами чорні мовчазні стіни гір обступали зусібч – і, хочеш-не хочеш, робилося страшно**" (Матіос, 2008, с. 23).

"**In the evenings the silent black walls of the mountains closed in on the settlement – and whether you wanted it or not, a feeling of fear crept onto your soul**" (Matios, 2011b, c. 35).

У цьому уривку оригінального тексту можна спостерігати метафору, яка містить концептуальну ознаку "земля", втілену лексемою *гори: вечорами чорні мовчазні стіни гір обступали зусібч – in the evenings the silent black walls of the mountains closed in on the settlement*, що в перекладі відтворено відповідником англійської мови. Важливо відзначити, що перекладач повноцінно передає готичний елемент першотвору, відображуючи внутрішній стан персонажа відповідно до описаного ландшафту. Таке рішення перекладача є

адекватним і зберігає початкову конотаційну функцію змалюваної сюжетної картини.

Ще один приклад прояву концептуальної ознаки "земля" у формі метафори подано нижче:

"А тут уже румунські буки грають йому як не "гуцулку", то "аркан"..." (Матіос, 2019, с. 106).

"And here the Romanian beech sticks play on him if not "The Hutsul Girl", then an "arkan"..." (Matios, 2019, с. 114).

У цьому уривку бачимо втілення концептуальної ознаки "земля" із центральним елементом бук як частини метафори: *а тут уже румунські буки грають йому як не "гуцулку", то "аркан"* – *and here the Romanian beech sticks play on him if not "The Hutsul Girl", then an "arkan"*, – що відтворено реметафоризацією у мові перекладу та є адекватним під час зображення національних традицій українців.

Цікавий приклад використання концептуальної ознаки "земля" як складника метафори в романі "Вечірній мед" Костя Москальця подано нижче:

"Барвисті юрмища текли повз "Жоржа", блакитні єдинороги з печальними очима, в яких визимували блискучі відображення спогадів та мрій, тягнули розкішні позолочені ландо, переповнені п'яними генералами і не менш загашеними повіями..." (Москалець, 2009, с. 16).

"Kaleidoscopic, huge crowds flowed past the Hotel George; azure unicorns with sorrowful eyes from which brilliant reflections of memories and dreams swelled out pulled a lavish, gold-plated carriage packed with drunk generals and no less intoxicated whores..." (Moskalets, 2011, с. 16).

У цьому уривку можна побачити прояв концептуальної ознаки "земля", яка входить до метафоричного вислову першотвору: *блакитні єдинороги з печальними очима, в яких визимували блискучі відображення спогадів та мрій* – *azure unicorns with sorrowful eyes from which brilliant reflections of memories and dreams swelled out* – та відображена відповідником у тексті перекладу. Водночас важливо відзначити філігранність зображення цілісної структури метафоричного вислову та фантазійність вимислу письменника, що повноцінно відтворено в перекладі.

Продовженням попереднього речення є такий уривок, який характеризується віртуозною роботою автора над змалюванням ілюзорного світу в романі:

"...квітучі каштани бурхали льодами й шампаном на всю Академічну, поважні швейцари врочисто перемінювалися на левіз з жовто-синіми стрічками в напахчених одеколоном гривах" (Москалець, 2009, с. 16).

"...flowering chestnut trees showered ice cream and champagne all over Akademichna Street, elegant porters metamorphosed into lions with yellow and blue ribbons in their cologne-scented manes" (Moskalets, 2011, с. 16).

У цьому реченні бачимо концептуальну ознаку "земля" як складник метафори із флористичним елементом: *квітучі каштани бурхали льодами й шампаном на всю Академічну* – *flowering chestnut trees showered ice cream and champagne all over Akademichna Street*, – що відтворена метафорою англійської мови. Такий переклад є адекватним із збереженням фантазмагорії та відчуття азартності, свободи й натхнення першотвору.

Цікавим є приклад із застосуванням концептуальної ознаки "земля", де стрижневим елементом метафори виступає іменник *соловейко*:

"...голос соловейка пролунав на весь ліс, чорно-срібною блискавкою розпанахав ніч і відчуження..." (Москалець, 2009, с. 18).

"...a nightingale's voice echoed through the forest, shredding the night and alienation in a flash of black-silver lightning..." (Moskalets, 2011, с. 18).

У наведеному реченні можна побачити концептуальну ознаку "земля", яка складає метафору в тексті оригіналу: *голос соловейка... чорно-срібною блискавкою розпанахав ніч і відчуження* – *a nightingale's voice... shredding the night and alienation in a flash of black-silver lightning*, – що відображено метафорою англійської мови та відмінно передає почуття головного героя та їхній корелятивний зв'язок із описом природи. Переклад є адекватним зі збереженням смислового напруження епізоду.

Ще одним прикладом вербалізації лексеми *соловейко* як складника метафори, що входить до полюсу концептуальної ознаки "земля", спостерігаємо нижче:

"...голос соловейка зрушив тяжкі маси неблагополучного часу і задушливо тісного простору; вони щосили торохнулися один об одного і викресали небувалій грим світанкового року..." (Москалець, 2009, с. 18).

"...the nightingale's voice baffled the heavy masses of frustrated time and the suffocatingly tight space; they slammed against each other and ignited an unprecedented thunder of sunrise rock music..." (Moskalets, 2011, с. 18).

Як бачимо, концептуальна ознака "земля", яка містить метафору із відтворенням іменника *соловейко* – *голос соловейка зрушив тяжкі маси неблагополучного часу і задушливо тісного простору* – *the nightingale's voice baffled the heavy masses of frustrated time and the suffocatingly tight space*, – передається в тексті перекладу реметафоризацією. Таке рішення перекладачів є адекватним і влучно відтворює самотні почуття персонажа щодо навколишнього світу.

Приклад використання власне лексеми *земля* у складі метафори в перекладеному тексті подано нижче:

"Все більше жовтого листя за вікнами, все музичіше стягують землю приморозки..." (Москалець, 2009, с. 19).

"There are more and more yellow leaves outside the window, the early frosts grip the ground ever more tightly..." (Moskalets, 2011, с. 20).

У цьому реченні спостерігаємо метафору концептуальної ознаки "земля", яка представлена метафоричним відповідником англійської мови, а саме: *все музичіше стягують землю приморозки* – *the early frosts grip the ground ever more tightly*, – де дієслово *стягувати* влучно відтворене як *to grip*, що означає "хапати, схопити, розуміти, стиснути, охоплювати". Це свідчить про те, що переклад є адекватним, повністю змальовує зміну пори року та динаміку першотвору.

Одним із найчастотніших елементів концептуальної ознаки "земля" є *дерева*, наприклад:

"...а життєвий світ – він за тими ґратами, там, де стоять дерева в солодкому неї..." (Москалець, 2009, с. 26).

"...but the living world is beyond these grates, a place where trees stand in the sweet hoarfrost..." (Moskalets, 2011, с. 26).

У цьому рядку можна помітити концептуальну ознаку "земля", яка представлена іменником *дерево*, що входить до метафоричного виразу: *там, де стоять дерева в солодкому неї* – *a place where trees stand in the sweet hoarfrost*. Метафора відображена відповідником англійської мови, власне, прийомом реметафоризації зі збереженням образності й почуття ніжності, яке спостерігаємо на сторінках первинного тексту.

Мальовничий приклад утілення в романі "Вечірній мед" Костя Москальця концептуальної ознаки "земля" через флористику, а саме в образі *троянд*, знаходимо нижче:

"...адже й над ним летіла весна з повною пеленою *троянд*, адже і над ним купалися купідони, салютуючи золотими тисячами сонячних стріл, які рикошетили від сяючих вітрин, сушили серце і губи..." (Москалець, 2009, с. 41–42).

"...for above him Spring hovered with a skirtful of roses, because above him swam cupids, offering salutes with thousands of golden, sunny arrows which ricocheted off shiny storefronts, drying out the heart and lips..." (Moskalets, 2011, с. 42).

У цьому уривку можна спостерігати метафору із вербалізацією концептуальної ознаки "земля", яка представлена лексемою *троянди*: *адже й над ним летіла весна з повною пеленою троянд* – *for above him Spring hovered with a skirtful of roses*, – що відтворена реметафоризацією в перекладеному тексті. Показово, що дієслово *летіти* влучно відтворено в перекладі як *to hover*, адже саме під час передавання процесу руху літання це дієслово є найуживанішим в англосаксонській лінгвокультурі. А метафоричне словосполучення *пелена троянд* майстерно відображене еквівалентом *a skirtful of roses*, яке зберігає відчуття жіночності. Загалом переклад є адекватним і повноцінно виражає блискучість образності художнього твору.

Приклад варіативності концептуальної ознаки "земля" зустрічаємо в такому уривку, де ми бачимо такі лексеми, які входять до його номінації: *дерево*, представники фауни *сови* та флористичний елемент – *шипшина*, – що входять до складу метафори:

"А потому звідусіль злетілися хмари білих маленьких сов і повсідалися довкола того дерева концентричними колами на землі, копицях сіна, кущах шипшини, криниці й оборозі" (Прохасько, 2015, с. 56).

"And then flocks of little white owls from all around swooped down and landed in concentric circles on the ground around the tree on the haystacks, the dog-rose bushes, the well, and the hayrick" (Prokhasko, 2011, с. 38).

У цьому уривку можна спостерігати три номінації концептуальної ознаки "земля" – *дерево*, *сови* та *шипшина*, а також утворену ними метафору: *а потому звідусіль злетілися хмари білих маленьких сов і повсідалися довкола того дерева концентричними колами на землі, копицях сіна, кущах шипшини, криниці й оборозі* – *and then flocks of little white owls from all around swooped down and landed in concentric circles on the ground around the tree on the haystacks, the dog-rose bushes, the well, and the hayrick*, – що відтворено реметафоризацією, тобто добиранням відповідників англійської мови, і втіленням метафори оригінального тексту в перекладі. Показово, що метафоричний вислів *злетілися хмари білих маленьких сов* передано з певним заміщенням іменника *хмари* в перекладеному тексті – *then flocks of little white owls from all around swooped down*, – де *flocks* означає "отара, зграя, табун", тим самим перекладач дає змогу осягнути кількість маленьких сов. Однак це не впливає на розуміння тексту, адже читач англійського тексту експліцитно розуміє численність птахів. Отже, переклад є адекватним і повноцінно відображає образність та мовний вектор першотвору.

Показовим для аналізу вживання концептуальної ознаки "повітря" у творах сучасних українських письмен-

ників та їх англійських перекладах, власне, створення метафор, є такий уривок:

"Ті слуги повітря виривалися неперервними з тунелів, які можна було простежити аж до повної темряви лісового муру" (Прохасько, 2011б с. 2).

"A steady flow of dutiful molecules escaped intact from the air tunnels that could be traced all the way to the solid darkness of the forest wall" (Prokhasko, 2018, с. 302).

У цьому рядку можна спостерігати перекладацький прийом реметафоризації, де в тексті оригіналу зображується метафора з центральним елементом *повітря*: *ті слуги повітря виривалися неперервними з тунелів*, що в перекладі також відтворюється метафорою з добиранням відповідника *a steady flow of dutiful molecules escaped intact from the air tunnels*. Отже, переклад є адекватним і зберігає функціональне навантаження концептуальної ознаки "повітря".

Ще один приклад вербалізації концептуальної ознаки "повітря" як частини ядерного концепту ПРИРОДА спостерігаємо в рядку із роману Марії Матіос "Москалиця":

"Цілу ніч у гонтах даху вило, скреготіло, шаруділо й шипіло" (Матіос, 2008, с. 15).

"All night long the wind howled in the roof shingles, making them creak, rustle and hiss" (Matios, 2011b, с. 25).

У цьому уривку бачимо метафору, яка є складником концептуальної ознаки "повітря", де імпліцитно *вітер* постає магістральною лексемою *цілу ніч у гонтах даху вило* та відображується метафорою англійською мовою *all night long the wind howled in the roof shingles*, де дієслово *to howl* означає "викукувати, вити, вищати". Таке рішення перекладача є адекватним і вмотивованим, адже переклад цілком точно відтворює готичний елемент першотвору та створює ефект страху шляхом ампліфікації невідомих звуків.

Вітер як важливий елемент концептуальної ознаки "повітря" зображується в уривку з повісті "Мама Маріца, дружина Христора Колумба" Марії Матіос:

"Але тільки вітри гамселили в дрантивий дах домівки й стогнали під вікнами невтихомиреними хортами" (Матіос, 2008, с. 2).

"But only the winds shook the ragged roof of the old building and howled at the windows like restless hounds" (Matios, 2011a, с. 84).

У цьому реченні можна побачити метафору, яка входить до номінативного поля концептуальної ознаки "повітря" та знаходить своє відображення шляхом добирання метафори в англійській мові: *але тільки вітри гамселили в дрантивий дах домівки* – *but only the winds shook the ragged roof of the old building*, – що є гарним прикладом застосування прийому реметафоризації. Показовим є використання алітерації в оригінальному тексті: *дрантивий дах домівки*, – що справляє хвилюючий ефект на читача, адже так авторка загострює увагу на предметних реаліях, співвідносячи їх із внутрішніми переживаннями персонажа. У перекладі така мелізматика тексту відображена частково: *the ragged roof of the old building*. Однак, це не змінює вектор розвитку подій у художньому творі та не пригнічує образність, отже, можна стверджувати, що переклад є адекватним із збереженням атмосферності та відчуття переживання першотвору.

Цікавим є такий приклад створення метафори на позначення концептуальної ознаки "повітря", що втілюється лексемою *вітер*:

"...і легенький вітер нагортає пух з одного невагомго тільця на примарний пух іншого, і око

стрілця у зворотному заломленні оптики" (Прохасько, 2015, с. 17–18).

"... and a light wind gently brushing and tangling the ghostly down of the weightless little bodies, and the eye of the marksman at the other end of the sight" (Prokhasko, 2011, с. 10).

У цьому уривку можна помітити метафору, яка входить до складу концептуальної ознаки "повітря" та проявляється через лексему *вітер*: *і легенький вітер нагортає пух з одного невагомго тільця на примарний пух іншого*, – яка знаходить у тексті перекладу своє відображення в метафорі *and a light wind gently brushing and tangling the ghostly down of the weightless little bodies*. Важливо зазначити, що в перекладі інтерпретатор вирішує підсилити готичний елемент першотвору, додаючи до дієслова вихідного повідомлення *нагортати* ампліфікатори *brushing and tangling*, що є доречним задля загострення відчуттів читача. Переклад є адекватним із збереженням образності та атмосфери роману.

Ще один приклад використання лексеми *вітер* як частини концептуальної ознаки "повітря" знаходимо в уривку:

"Вітер, який переважно приносить лише психічні розлади, розганяє вогонь в чотири боки від того місця, куди впав на висушену землю" (Прохасько, 2015, с. 31).

"The wind, which normally brought only psychological disorder, drove the fire in all four directions from the place where it had landed on dry earth" (Prokhasko, 2011, с. 20).

У цьому реченні створюється яскрава метафора з центральним елементом *вітер*: *вітер, який переважно приносить лише психічні розлади, розганяє вогонь в чотири боки від того місця, куди впав на висушену землю* – *the wind, which normally brought only psychological disorder, drove the fire in all four directions from the place where it had landed on dry earth*; як бачимо, у перекладі збережена метафора із застосуванням відповідника англійської мови. Загалом у реченні три номінації, пов'язані з повітряною стихією – *вітер приносить, вітер розганяє, вітер впав*, – що в перекладеному тексті знаходить своє відтворення як *the wind brought, the wind drove, the wind had landed*. Таке рішення перекладача є адекватним і доречним під час передавання описових картин роману й тонкощів внутрішніх переживань персонажів.

До потужних образів, які входять до польової моделі концептуальної ознаки "повітря", належить небо:

"І тоді весь світ остаточно впав на Маріцу всіма небесами й громами" (Матіос, 2008, с. 2).

"Then the whole world, both heaven and hell, finally collapsed upon Marica" (Matios, 2011a, с. 86).

У цьому рядку вбачаємо концептуальну ознаку "повітря", яка відтворена лексемою *небо* та створює метафору в оригінальному тексті *весь світ остаточно впав на Маріцу всіма небесами й громами*, що в перекладі відображується відповідною метафорою *the whole world, both heaven and hell, finally collapsed upon Marica*. Власне метафоричне словосполучення *всіма небесами й громами* відтворюється як *both heaven and hell*, де перекладач використовує диференціацію значення, тим самим вирішує підсилити ефект на читача. Переклад є адекватним із посиленням початкової інтенції авторки створити страхітливе та моторошне відчуття в творі.

Уривок, поданий нижче, є яскравим прикладом поєднання концептуальної ознаки "повітря" із екзистенціальними фарбами першотвору:

"В туманних нічних морях заблукані вітрильники, в осінніх небесах невидимі за хмарами зорі, напів-, усі напів-" (Москалець, 2009, с. 36).

"Sailboats drifting on foggy, nighttime seas; stars obscured by clouds in the autumn heavens – half-, it's always half- of something" (Moskalets, 2011, с. 36).

У цьому реченні спостерігаємо метафору, яка складає концептуальну ознаку "повітря", у даному разі її центральні елементи – *небеса* та *хмари*: *в осінніх небесах невидимі за хмарами зорі, напів-, усі напів-*. У перекладі вона так само відтворюється метафорою англійської мови *stars obscured by clouds in the autumn heavens – half-, it's always half- of something*. Варто зазначити, що кінцева частина, яка, власне, і відбиває метафізичне ставлення наратора до навколишнього світу, у тексті перекладу відображена шляхом описового перекладу, де інтерпретатори вирішують розвинути думку письменника щодо наповненості буття: *напів-, усі напів – half-, it's always half- of something*. Таке рішення перекладачів є вмотивованим і повноцінно відображає смислове наповнення й тонкі нюанси роману.

Приклад використання в романі "Вечірній мед" Костя Москальця концептуальної ознаки "повітря" як складника метафори подано нижче:

"Дем набирає повні пляца вечірнього нектарного повітря і каже..." (Москалець, 2009, с. 24).

"Dem fills his lungs with the twilight, nectarous air and says..." (Москалець, 2009, с. 36).

У цьому уривку можна спостерігати метафору, яка відображує концептуальну ознаку "повітря" із власне лексемою *повітря* – *air*: *Дем набирає повні пляца вечірнього нектарного повітря*, що відтворено метафорою, а значить прийомом реметафоризації в тексті перекладу, *Dem fills his lungs with the twilight, nectarous air*. Такий переклад є адекватним зі збереженням атмосферності та конотації вихідного повідомлення.

Роман "Вечірній мед" К. Москальця сповнений філософськими роздумами та міркуваннями щодо світобудови. Персонажі роману замислюються над метафізичністю буття, шукають відповіді та знаходять пояснення, часом в екстравагантний спосіб.

Мальовничим прикладом застосування концептуальної ознаки "повітря" із ключовим елементом *хмари* знаходимо в реченні:

"...з теплим квітневим леготом угорі, де нерухомо висіли п'юрка хмар..." (Москалець, 2009, с. 43).

"...with a soft, warm April breeze up above, where puffs of clouds hung motionlessly ..." (Москалець, 2009, с. 43).

У цьому рядку спостерігаємо метафору на позначення концептуальної ознаки "повітря", яка втілюється її лексемою-дериватом *хмари*: *де нерухомо висіли п'юрка хмар* – *where puffs of clouds hung motionlessly*, що відтворено метафорою англійської мови. Переклад є адекватним із повноцінним збереженням опису краси навколишнього середовища та гармоніки першотвору.

Дискусія і висновки

Отже, можна побачити, що дослідження метафор є одним із первинних завдань для аналізу відтворення певного концепту та його дериватів у художньому творі, оскільки метафори, як і порівняння та фразеологічні звороти є тими елементами, які нашаровуються культурою, традиціями, ментальним кодом і колективним досвідом народу. Під час транслявання концепту ПРИРОДА, де вогняна стихія є ясною та яскравою, перекладачі здебільшого відображають метафори прийомом реметафоризації, тобто підбором метафоричного відповідника в мові перекладу, описовим перекладом, часом із втратою значеннєвого змісту метафори. Концептуальна ознака "вода" відображається крізь призму метафори в

перекладі прийомом реметафоризації, використанням додавання й описовим перекладом. Частовживанням прийомом під час передавання метафор, які позначають концептуальну ознаку "землі" є прийом реметафоризації, а метафори, дотичні до концептуальної ознаки "повітря" здебільшого також відтворюються прийомом реметафоризації та описовим перекладом.

Отримані результати й висновки не вичерпують увесь обсяг питань, пов'язаних із перекладом метафор у художньому творі.

Актуальність дослідження зумовлена потребою опрацювання стратегій, способів і прийомів відтворення в художньому перекладі певного образного концепту та його дериватів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому **вперше** описано й систематизовано способи відтворення у перекладі концептуальних метафор під час транслявання концепту ПРИРОДА. Зокрема там, де вогняна стихія є рясною та яскравою, перекладачі здебільшого відображають метафори прийомом реметафоризації, тобто підбором метафоричного відповідника в мові перекладу, описовим перекладом, часом із втратою значення змісту метафори. Концептуальна ознака "вода" відображається крізь призму метафори в перекладі прийомом реметафоризації, використанням додавання та описовим перекладом. Частовживанням прийомом під час передавання метафор, які позначають концептуальну ознаку "землі" є прийом реметафоризації, а метафори, дотичні до концептуальної ознаки "повітря" здебільшого також відтворюються прийомом реметафоризації й описовим перекладом.

Теоретична значущість дослідження полягає в опрацюванні актуальних проблем сучасної теорії та практики художнього перекладу, зокрема, в аналізованні ролі концептуальних метафор у тексті оригіналу та прийомів транслявання концепту ПРИРОДА з української англійською.

Практичну цінність дослідження визначає можливість використання його основних тверджень, результатів і висновків у практиці художнього перекладу. Результати дослідження можуть прислужитися як теоретико-методологічне підґрунтя та ілюстративний матеріал під час викладання спецкурсу з художнього перекладу, а також курсів із зіставної стилістики, лінгвокультурології, теорії художнього тексту, жанрових теорій перекладу. Здобутки цього дослідження стануть у пригоді як перекладачам-практикам, так і редакторам і критикам художнього перекладу.

Список використаних джерел

- Коломієць, Л. В. (2010). Способи перекладу Михайлом Найданом авторських метафор Павла Тичини. *Філологічні трактати*, 2(3), 150–159.
- Матіос, М. (2008a). *Мама Маріца, дружина Христофора Колумба*. ЛА "Піраміда". <https://www.rulit.me/books/mama-marica-druzhina-hristofora-kolumba-read-364705-1.html>
- Матіос, М. (2008b). *Москалиця*. ЛА "Піраміда". <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14956>
- Матіос, М. (2018). *Майже ніколи не навапи*. Вид. 3-тє. ЛА "Піраміда".

- Матіос, М. (2019). *Солодка Даруся*. Вид. 7-ме. ЛА "Піраміда".
- Москалец, К. (2009). *Досвід коронації. Вибрані твори: Роман, по-вість, оповідання, есеї*. ЛА "Піраміда".
- Остапенко, С. А. (2016). Особливості відтворення метафори в процесі художнього перекладу (на матеріалі роману Ф. Скотта Фіцджеральда "Ніч ніжна"). *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля Серія "Філологічні науки"*, 1, 258–265.
- Прохасько, Т. (2011). *Спалене літо. Лексикон таємних знань*. Фоліо. <http://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3617>
- Прохасько, Т. (2015). *НепрОсмі*. Видавництво "Лілія-НВ".
- Ясинецька, О. А. (2010). Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу. *Філологічні трактати*, 2(1), 96–100.
- Matios, M. (2011a). *Mother Marica, the Wife of Christopher Columbus*. Bayda Books.
- Matios, M. (2011b). *The Russky Woman*. Bayda Books.
- Matios, M. (2012). *Hardly Ever Otherwise*. Glagoslav Publications.
- Matios, M. (2019). *Sweet Darusya: A Tale of Two Villages*. Spuyten Duyvil.
- Moskalets, K. (2011). Evening Mead. *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 3, 7–45. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol03/
- Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Pergamon Press.
- Prokhasko, T. (2011). The UnSimple (part 2). *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 3, 57–115. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol03/
- Prokhasko, T. (2018). A Burnt Summer. *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 5, 301–304. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol05/Whole-Ukr-Lit-5-2018

References

- Kolomyiets, L. V. (2010). Methods employed by Mykhailo Naidan in translating the authorial metaphors of Pavlo Tychna. *Philolohichni tractaty*, 2(3), 150–159 [in Ukrainian].
- Matios, M. (2008). *Mother Marica, the Wife of Christopher Columbus*. LA "Pyramida" [in Ukrainian]. <https://www.rulit.me/books/mama-marica-druzhina-hristofora-kolumba-read-364705-1.html>
- Matios, M. (2008). *The Russky Woman*. LA "Pyramida" [in Ukrainian]. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14956>
- Matios, M. (2011a). *Mother Marica, the Wife of Christopher Columbus*. Bayda Books.
- Matios, M. (2011b). *The Russky Woman*. Bayda Books.
- Matios, M. (2012). *Hardly Ever Otherwise*. Glagoslav Publications.
- Matios, M. (2018). *Hardly Ever Otherwise*. 3rd ed. LA "Pyramida" [in Ukrainian].
- Matios, M. (2019). *Sweet Darusya*. 7th ed. LA "Pyramida" [in Ukrainian].
- Matios, M. (2019). *Sweet Darusya: A Tale of Two Villages*. Spuyten Duyvil.
- Moskalets, K. (2009). *The experience of coronation*. Selected works: Novel, story, short stories, essays. LA "Pyramida" [in Ukrainian].
- Moskalets, K. (2011). Evening Mead. *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 3, 7–45. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol03/
- Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Pergamon Press.
- Ostapenko, S. A. (2016). The peculiarities of metaphor reproduction in the process of literary translation (with a focus on the novel "Tender is the Night" by F. Scott Fitzgerald). *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seria "Philological Sciences"*, 1, 258–265 [in Ukrainian].
- Prokhasko, T. (2011). *A Burnt Summer*. A lexicon of secret knowledge. Folio [in Ukrainian]. <http://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=3617>
- Prokhasko, T. (2011). The UnSimple (part 2). *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 3, 57–115. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol03/
- Prokhasko, T. (2015). *The UnSimple*. Vydavnistvo "Lillia – NV" [in Ukrainian].
- Prokhasko, T. (2018). A Burnt Summer. *Ukrainian Literature: A Journal of Translations*, 5, 301–304. https://tarnawsky.artsci.utoronto.ca/elul/Ukr_Lit/Vol05/Whole-Ukr-Lit-5-2018
- Yasynetska, O. A. (2010). The act of translating metaphors as a linguistic representation of conceptual world pictures. *Philological treatises*, 2(1), 96–100 [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 07.05.23

Прорецензовано / Revised: 15.06.23

Схвалено до друку / Accepted: 09.07.23

Oksana PRIGODIY, PhD, Assist.
ORCID ID: 0009-0002-6216-7642
e-mail: oksana.prygodii@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE FOUR ELEMENTS OF NATURE METAPHORS AS THE CORE COMPONENTS OF THE NATURE CONCEPT IN THE ENGLISH TRANSLATIONS OF THE WORKS BY TARAS PROKHASKO, KOSTIANTYN MOSKALETS, AND MARIA MATIOS

Background. Metaphors serve to frame a work of art, imparting it with a distinctive hue and integrating the figurative elements into a unified whole. Consequently, the interpretation of metaphorical expressions assumes a pivotal role in the analysis of a concept's conceptual features.

Methods. *The linguistic, literary, and translation comparative analysis methods are employed. The theory of conceptual metaphor is applied.*

Results. *The article studies the fire, water, earth and air metaphors and their representation in the English translations of Taras Prokhasko, Kostiantyn Moskalets and Maria Matios. The English translations are masterfully done by Olha Rudakevych, Uilleam Blacker, Mark Andryczyk and Yaryna Yakubyak, Paulo Onyfruk, Yuri Tkacz. We single out the nucleus NATURE concept, because the works of Taras Prokhasko, Kostiantyn Moskalets and Maria Matios brim over with natural elements and natural phenomena. Moreover, the NATURE concept runs skin-deep and is an archetype which is intrinsic in human consciousness. The NATURE concept has a multi-branched component structure that encompasses conceptual features and finds its way into translation.*

When translating the concept NATURE, where the fire element is abundant and bright, translators mostly reflect metaphors by means of remetaphorization, i.e. by selecting a metaphorical equivalent in the target language, descriptive translation, sometimes with the loss of the metaphor's semantic content. The conceptual feature "water" is reflected through the prism of a metaphor in translation by the technique of remetaphorization, the use of addition and descriptive translation. A frequently used technique in the transmission of metaphors denoting the conceptual feature of "earth" is the technique of remetaphorization, and metaphors related to the conceptual feature of "air" are mostly also reproduced by the technique of remetaphorization and descriptive translation.

Conclusions. *In the light of translation studies, the concept is a guide to another culture which allows you to delineate the unique features and some distinctive points of the author's original text and thereby accustom them to the reader's everyday routine. Through the concept study and that of the conceptual world picture, the translator channels his/her thoughts, reasoning, and cultural markers to his/her own language which is a foundation for intercultural communication and a building block for the extra-linguistic factors of translation studies. With that in mind, we analyze the methods used to translate the novels, its influence on the reader and pinpoint how the fire, water, earth and air metaphors are conspicuous in the text.*

Keywords: *concept, translation, metaphor, fire, water, earth, air.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.